

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 414/2021-58

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou NIKU & partners, s. r. o., Prokopa Veľkého 51, Bratislava, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Anna Niku, proti postupu Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 37 P 191/2014 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 37 P 26/2011) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 37 P 191/2014 (pôvodne pod sp. zn. 37 P 26/2011) **boli porušené** základné právo sťažovateľa na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Sťažovateľovi priznáva finančné zadosťučinenie v sume **10 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Bratislava III **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Bratislava III **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **450,29 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkové okolnosti prípadu

1. Uznesením č. k. I. ÚS 414/2021-37 z 20. októbra 2021 ústavný súd prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých

zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručení ústavnému súdu 12. mája 2020, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní označenom v záhlaví tohto nálezu (ďalej aj „napadnuté konanie“). Navrhuje, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadostučinenie v sume 10 000 eur a náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti, k nej pripojených príloh a obsahu vyžiadaného súdneho spisu okresného súdu vyplýva nasledujúci skutkový stav:

3. Návrhom zo 14. júla 2011 sa sťažovateľ domáhal zmeny posledného rozhodnutia o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k jeho (v tom čase maloletým) dcéram [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] a to rozsudku okresného súdu č. k. 41 C 79/2006 z 27. novembra 2006 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 3 Co 68/2007 z 5. júna 2008, ktorým bolo manželstvo rodičov rozvedené, obe maloleté deti boli zverené do osobnej starostlivosti matky [REDAKOVANÉ] (ďalej len „matka“) a sťažovateľovi bol uložený zákaz styku s oboma jeho dcérami z dôvodu, že bol trestne stíhaný pre spáchanie zločinu sexuálneho zneužívania svojich detí a v tejto trestnej veci bol aj vzatý do väzby. Konanie bolo na okresnom súde vedené pod sp. zn. 37 P 26/2011. Sťažovateľ najprv žiadal zverenie detí do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov, pričom následne podaním z 13. januára 2014 svoj návrh upravil a domáhal sa už len úpravy styku s maloletými deťmi. Súčasne s návrhom vo veci samej podal aj návrh na nariadenie predbežného (teraz neodkladného, pozn.) opatrenia.

4. Uznesením č. k. 37 P 26/2011 z 15. augusta 2011 okresný súd predbežne upravil styk sťažovateľa s maloletými deťmi v presne stanovenom čase za prítomnosti psychológa Referátu poradensko-psychologických služieb Úradu práce, sociálnych služieb a rodiny Bratislava, a to bez prítomnosti matky, a súčasne maloletým deťom a obom rodičom uložil výchovné opatrenie (povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu). Okresný súd skonštatoval, že dôvod, pre ktorý bol sťažovateľovi uložený zákaz styku s jeho maloletými deťmi, pominul, keďže sťažovateľ bol rozsudkom okresného súdu sp. zn. 46 T 149/2006 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 4 To 44/2011 z 12. mája 2011 oslobodený spod obžaloby. V tejto súvislosti zdôraznil, že vzhľadom na citové odlúčenie medzi sťažovateľom a jeho deťmi je nariadenie výchovného opatrenia v podobe odborného psychologického poradenstva potrebné a účelné, pretože prostredníctvom neho sa bude možné aspoň pokúsiť o nápravu hlboko narušených vzťahov.

5. O odvolaní matky rozhodol krajský súd uznesením č. k. 11 CoP 370/2011 z 30. novembra 2011, ktorým potvrdil uznesenie okresného súdu o dočasnej úprave styku a zamietol návrh sťažovateľa na uloženie výchovného opatrenia, pretože o ňom môže súd rozhodovať len v konaní vo veci samej, a nie v rámci rozhodovania o nariadení predbežného opatrenia (teraz neodkladného opatrenia, pozn.).

6. Následne okresný súd vyhovel návrhu matky z 10. februára 2012 a uznesením č. k. 37 P 26/2011-186 z 24. júla 2012 (v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 11 CoP 570, 611/2012-231 z 29. januára 2013) zrušil predbežné opatrenie o úprave styku sťažovateľa s maloletými deťmi z dôvodu, že obnovenie ich styku predstavuje pre maloleté deti riziko možnej psychickej ujmy a retraumatizáciu, čo mal okresný súd preukázané zo správy psychologičky [REDAKOVANÉ] z 27. januára 2012 predloženej matkou. Okresný súd tiež poukázal aj na písomnú správu kolízneho opatrovníka z 25. mája 2012, z obsahu ktorej vyplynulo, že možnosti psychologickej intervencie do poruchovej komunikácie rodičov sú nerealizovateľné s ohľadom na ich vzájomné negatívne postoje. Kolízny opatrovník poukázal na to, že o spoluprácu pri asistencii realizácie stretnutí a riešení problémov bolo požiadané Centrum pedagogicko-psychologickej pomoci a prevencie Bratislava III, avšak matka odmietla zabezpečiť prítomnosť maloletých detí v danom centre, pretože obe maloleté deti už spolupracujú so psychologičkou [REDAKOVANÉ]. Nariadené predbežné opatrenie tak podľa záverov správy kolízneho opatrovníka neplnilo svoj účel.

7. Uznesením zo 6. marca 2014 okresný súd vylúčil na samostatné konanie návrh matky na zvýšenie výživného, tvorbu úspor a návrh sťažovateľa na úpravu styku s maloletými deťmi, ktoré bolo ďalej vedené pod sp. zn. 37 P 191/2014.

8. Rozsudkom č. k. 37 P 191/2014-355 z 31. marca 2015 okresný súd zvýšil výživné pre maloleté deti, rozhodol o dlžnom výživnom, o povinnosti sťažovateľa prispievať na tvorbu úspor a súčasne ako nedôvodný zamietol jeho návrh na zrušenie uloženého zákazu styku s maloletými deťmi.

8.1. K zamietavému výroku o zákaze styku uviedol, že zrušenie zákazu styku nie je v záujme maloletých detí, u ktorých naďalej pretrváva strach a obavy zo sťažovateľa, pričom v tomto smere považoval za nevyhnutné prihliadnuť na následky prežitého obomi maloletými deťmi v nedávnej minulosti. Za relevantné pre svoje rozhodnutie pritom považoval výsledky dokazovania vykonaného v roku 2008, ktoré boli podkladom na uloženie zákazu styku. Súčasne ani sťažovateľ podľa okresného súdu neuniesol dôkazné bremeno a nepreukázal zmenu jeho vzťahu s maloletými deťmi, preto okresný súd v rámci prevencie a na účel efektívnej ochrany oboch maloletých detí nevidel dôvod na zmenu rozhodnutia, ktorým bol sťažovateľovi uložený zákaz styku s jeho dcérami.

9. Na základe odvolania sťažovateľa krajský súd rozsudkom č. k. 11 CoP 259/2015-402 z 28. júna 2016 potvrdil ako vecne správny rozsudok okresného súdu vo výroku o zmene vyživovacej povinnosti a dlžnom výživnom a zrušil rozsudok vo výroku, ktorým bol zamietnutý návrh sťažovateľa na zrušenie zákazu styku.

9.1. Zrušujúci výrok krajský súd odôvodnil nedostatočným zistením skutkového stavu a predčasnosťou záveru okresného súdu o potrebe trvania zákazu styku sťažovateľa s jeho maloletými deťmi. Krajský súd akcentoval potrebu odbornej psychologickej intervencie na účel odstránenia maloletými deťmi prezentovaného strachu a obáv zo sťažovateľa tak, aby sa mohol realizovať hoc i len dočasný asistovaný styk, po ktorom by bolo možné rozhodnúť o návrhu sťažovateľa spôsobom zodpovedajúcim skutočnému záujmu maloletých detí.

10. Uznesením č. k. 37 P 191/2014-416 z 21. októbra 2016 bolo konanie vo vzťahu k [REDAKOVANÉ] zastavené, pretože nadobudla plnoletosť.

11. Okresný súd v intenciách zrušujúceho rozhodnutia krajského súdu začal uznesením č. k. 37 P 191/2014-505 z 23. januára 2018 *ex offio* konanie o uloženie výchovného opatrenia

a obom rodičom a maloletej ■■■■ uložil povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu v trvaní 6 mesiacov. Proti predmetnému uzneseniu podala matka odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd uznesením č. k. 11 CoP 92/2019-555 z 11. novembra 2019 tak, že ho zrušil a konanie v časti o uloženie výchovného opatrenia zastavil pre vznik neodstrániteľného nedostatku procesnej podmienky, ktorou je dosiahnutie plnoletosti dieťaťa.

12. Okresný súd uznesením č. k. 37 P 191/2014-563 z 20. februára 2020 konanie zastavil aj vo vzťahu k ■■■■ z dôvodu nadobudnutia jej plnoletosti.

II.

Argumentácia sťažovateľa

13. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti podrobne popisuje priebeh namietaného konania, poukazuje na obsah jednotlivých rozhodnutí vydaných konajúcimi súdmi a namieta, že o jeho návrhu na zrušenie zákazu styku nebolo okresným súdom žiadnym spôsobom rozhodnuté počas takmer deviatich rokov trvajúceho konania, ktoré následne muselo byť zastavené len z dôvodu, že jeho dcéry dosiahli plnoletosť. Sťažovateľ atakuje taktiež „zmätočný“ postup okresného súdu v súvislosti s rozhodovaním o jeho návrhu z 21. januára 2013, ktorým sa domáhal nariadenia výchovného opatrenia, a to uloženia povinnosti obom rodičom a maloletým deťom podrobiť sa odbornému poradenstvu. Predmetný návrh sťažovateľa okresný súd najprv rozsudkom č. k. 38 P 12/2013-233 zo 6. marca 2014 zamietol z dôvodu, že zákaz styku s maloletými deťmi nebol právoplatne zrušený, avšak následne o päť rokov neskôr *ex offio* sám začal uznesením z 23. januára 2018 konanie o uloženie výchovného opatrenia, pričom v tom čase stále trvajúci zákaz styku nepovažoval za prekážku.

14. Porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne rozhodnutie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vidí sťažovateľ aj v ústavne neospravedlniteľnej a neakceptovateľnej dĺžke namietaného konania.

15. Napriek tomu, že v dôvodoch jednotlivých rozhodnutí bola opakovane konštatovaná potreba urýchleného rozhodnutia o návrhu sťažovateľa na zrušenie zákazu styku a tiež potreba odbornej intervencie, počas celého konania nebol konajúci súd schopný prijať účinné opatrenia smerujúce k obnoveniu vzájomného vzťahu sťažovateľa s jeho deťmi, pričom nedošlo k zrealizovaniu ani odborného poradenstva. Sťažovateľ okresnému súdu vytýka, že v priebehu konania k nemu pristupoval zaujato, keď neprihliadol na dôkazy ním predkladané a do úvahy vzal len tie, ktoré predložila v konaní matka, a úplne odignoroval jeho tvrdenie, že pred tým, ako mu bolo vznesené obvinenie, mal s deťmi veľmi dobrý vzťah. Zdôrazňuje, že v rámci konania nebolo vykonané žiadne dokazovanie zamerané na posúdenie vzťahov v rodine, psychického stavu detí, pričom okresný súd až do zastavenia konania vychádzal len z neaktuálnych listinných dôkazov. Tvrdí, že okresný súd postupoval „*bezprecedentne*“, pretože bez existencie akéhokoľvek zákonného dôvodu dlhodobo udržiaval zákaz styku sťažovateľa s jeho deťmi a o jeho návrhu na zrušenie zákazu styku nikdy nerozhodol, pričom k ukončeniu konania došlo len v dôsledku uplynutia času. Sťažovateľ tak bol zbavený možnosti participovať na výchove jeho detí a vykonávať svoje rodičovské práva, čím došlo k nenapraviteľnej deštrukcii ich vzájomného vzťahu. Uvedené má za následok porušenie základného práva sťažovateľa na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, základného práva

na ochranu jeho rodičovských práv podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu

16. Okresný súd vo vyjadrení k dôvodom ústavnej sťažnosti č. k. Spr 466/2021 z 25. novembra 2021 odkázal na pripojené vyjadrenie konajúcej sudkyne [REDAKOVANÉ].

16.1. Zákonná sudkyňa podrobne opísala priebeh konania, ktorý preukazuje, že okresný súd so spisom pravidelne pracoval a vec posudzoval s náležitou pozornosťou, pričom napriek obštrukciám účastníkov a ich právnych zástupcov mal snahu promptne konať. Postup súdu v konaní bol pritom podstatne sťažený vážne narušenými vzťahmi medzi účastníkmi, no napriek tomu bol priebeh konania plynulý a nebol poznačený zbytočnými prieťahmi. V závere svojho vyjadrenia konajúca sudkyňa poukázala na preťaženosť a personálnu poddimenzovanosť poručenského oddelenia okresného súdu.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby

17. Oznámeniami z 15. novembra 2021 ústavný súd upovedomil matku [REDAKOVANÉ] a Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Bratislave (ustanoveného kolízneho opatrovníka) ako zúčastnené osoby o podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľa (§ 126 zákona o ústavnom súde) a umožnil im vyjadriť sa k nej v lehote 10 dní od doručenia upovedomenia.

17.1. Matka [REDAKOVANÉ] vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 7. decembra 2021 stručne uviedla, že styk s deťmi bol sťažovateľovi zakázaný na základe množstva dôkazov, a to vyjadrení oboch dcér, správy psychologičky [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] a znaleckého posudku [REDAKOVANÉ].

17.2. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava sa v stanovenej lehote ani do rozhodnutia ústavného súdu k ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyjadril.

III.3. Replika sťažovateľa

18. Sťažovateľ v replike doručenej ústavnému súdu 23. decembra 2021 vyslovil razantný nesúhlas s tvrdením konajúcej sudkyne, že vec bola posudzovaná s náležitou pozornosťou tak, aby súd mohol preveriť všetky závažné tvrdenia a podrobne skúmal matkou tvrdené hroziace nebezpečenstvo. Súčasne odmietol, že v konaní dochádzalo z jeho strany, resp. zo strany jeho právnej zástupkyne k akýmkoľvek obštrukciám, pretože v priebehu celého konania požiadal len jedenkrát o odročenie pojednávania z dôvodu kolízie pojednávaní jeho právnej zástupkyne. Poprel tiež tvrdenie zákonnej sudkyne, že v konaní podával opakovane návrhy, pretože v skutočnosti len menil petit svojho pôvodného návrhu so zámerom zrušiť zákaz styku a obnoviť vzťah s jeho deťmi. Dôvody uvádzané okresným súdom týkajúce sa jeho organizácie nemôžu podľa názoru sťažovateľa ospravedlniť nesústredený a neefektívny postup v priebehu konania. Sťažovateľ upriamuje pozornosť na skutočnosť, že okresný súd nerešpektoval a celkom odignoroval názor vyslovený odvolacím súdom, keď počas celého konania nedošlo ani k jedinému pokusu o riadne

vyšetrenie aktuálneho stavu jeho detí zo strany nezávislého odborníka a už vôbec sa okresný súd nezaujímal o možnosti obnovy vzájomného vzťahu sťažovateľa s jeho dcérami.

19. K vyjadreniu zúčastnenej osoby [REDAKOVANÉ] (matky) sťažovateľ uviedol, že správa vypracovaná psychologičkou [REDAKOVANÉ] už bola predmetom posúdenia odvolacím súdom a tiež orgánmi činnými v trestnom konaní, pričom jej zistenia boli vyhodnotené ako nedôveryhodné. Tvrdenia matky hodnotí sťažovateľ ako výsostne subjektívne.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

IV.1. Všeobecné východiská

20. Ústavný súd rovnako ako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo svojej judikatúre opakovane akcentuje význam práva na rodinný život zaručeného v čl. 19 ods. 2 ústavy. Vzhľadom na to, že ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje, ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliada aj na príslušnú judikatúru týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98).

21. Základným prvkom rodinného života je spolužitie rodiča a dieťaťa a ich vzájomné prežívanie obojstrannej prítomnosti, a to aj napriek rozkolom vo vzťahoch medzi rodičmi (rozhodnutie ESLP vo veci Kutzner proti Nemecku z 26. 2. 2002, sťažnosť č. 46544/99, bod 58; rozhodnutie Elsholz proti Nemecku z 13. 7. 2000, sťažnosť č. 25735/94, bod 43). Právo rodiča vychovávať svoje dieťa a starať sa oň nachádza svoje vyjadrenie v čl. 41 ústavy, pričom na rovnakom mieste ústava zaručuje aj dieťaťu právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Aj z Dohovoru o právach dieťaťa vyplýva, že ak to nie je v rozpore s jeho záujmami, má dieťa právo udržiavať osobné kontakty s oboma rodičmi a obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za jeho výchovu a zdravý vývoj (čl. 9 ods. 3 a čl. 18). Rodič, ktorý nemá dieťa v osobnej starostlivosti, realizuje svoje rodičovské práva a povinnosti a výchovné pôsobenie na dieťa práve v čase styku s dieťaťom.

22. Výnimkou zo všetkých pravidiel o povinnosti dbať na pravidelný kontakt rodiča s dieťaťom je prípad, keď záujem dieťaťa vyžaduje, aby bolo dočasné stretávanie s jedným z rodičov obmedzené alebo úplne zakázané. Akékoľvek obmedzenie tohto aspektu rodinného života (styku rodiča s dieťaťom) však musí byť riadne a starostlivo odôvodnené a musí sledovať legitímny cieľ najlepšieho záujmu dieťaťa. Úplný zákaz styku rodiča s jeho dieťaťom je totiž potrebné označiť za riešenie *ultima ratio*, k prijatiu ktorého musia existovať mimoriadne závažné dôvody spočívajúce v posúdení konkrétnej situácie a okolností individuálneho prípadu. Ani rozhodnutie o zákaze styku však nemôže byť definitívne a súd sa po jeho vyhlásení nemôže uspokojiť s tým, že vo veci bolo právoplatne rozhodnuté. Z intenzity tohto zásahu do práva na ochranu rodinného života vyplýva požiadavka pozitívneho záväzku, to znamená vytvárania predpokladov pre to, aby zúžený alebo prerušený kontakt mohol byť perspektívne obnovený (Pavelková, B. Zákon o rodine. Komentár. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019. s. 143). Je pritom potrebné mať na zreteli, že akákoľvek deformácia vzťahu rodič-dieťa spôsobená odcudzením je v neskoršej dobe

len veľmi ťažko napravitelná (napr. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 618/05 zo 7. novembra 2005).

23. Európsky súd pre ľudské práva vo svojej rozhodovacej činnosti už mnohokrát uviedol (napr. rozhodnutie vo veci Fiala proti Českej republike z 18. 7. 2006, sťažnosť č. 26141/03 a Bergmann proti Českej republike 27. 10. 2011, sťažnosť č. 8857/08), že základným cieľom čl. 8 dohovoru je síce ochrana jednotlivca pred svojvoľnými zásahmi orgánov verejnej moci, toto ustanovenie však zmluvným štátom neukladá len povinnosť zdržať sa takýchto zásahov, ale tento negatívny záväzok môže byť doplnený o pozitívne záväzky, ktoré sú pevne spojené s účinným rešpektovaním súkromného a rodinného života. Opakovane preto adresuje konajúcim súdom (resp. vnútroštátnym orgánom) výslovnú požiadavku, aby v prípade, ak je preukázaná existencia rodinného vzťahu, umožnili rozvoj tohto vzťahu a na účel nadviazania kontaktu medzi rodičom a dieťaťom prijali všetky vhodné opatrenia (rozsudok ESLP vo veci Ignaccolo-Zenide proti Rumunsku z 25. 1. 2000, sťažnosť č. 31679/96 alebo rozsudok vo veci Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004, sťažnosť č. 63627/00, bod 118). Je však súčasne potrebné pripomenúť, že povinnosť štátnych orgánov prijať opatrenia, ktoré umožnia kontakt rodiča s dieťaťom, ktorí nežijú v spoločnej domácnosti, nie je absolútna a porozumenie a spolupráca všetkých zúčastnených osôb vždy predstavuje dôležitý faktor. Štátne orgány síce majú vyvíjať snahu, aby tejto spolupráci napomohli, ale ich povinnosť využívať donucovacie prostriedky nemôže byť neobmedzená, musia totiž brať ohľad na záujmy, práva a slobody dotknutých osôb a predovšetkým na najlepší záujem maloletého dieťaťa a jeho práva, ktoré mu priznáva čl. 8 dohovoru. Toto ustanovenie v žiadnom prípade neopravňuje rodiča k tomu, aby vyžadoval prijatie opatrení, ktoré by poškodzovali zdravie a rozvoj dieťaťa. Rozhodujúce je teda zistiť, či štátne orgány prijali na účel uskutočnenia či obnovenia styku všetky potrebné opatrenia, ktoré od nich bolo možné v tomto prípade rozumne očakávať (napr. rozsudok ESLP vo veci Pedović proti Českej republike z 18. 7. 2006, sťažnosť č. 27145/03, bod 109 alebo už citovaný rozsudok Ignaccolo-Zenide proti Rumunsku, bod 94). V prípade ak sa kontakt rodiča s dieťaťom javí ako ohrozujúci záujmy dieťaťa a zasahujúci do jeho práv, čl. 8 dohovoru vyžaduje, aby orgány verejnej moci našli spravodlivú rovnováhu medzi záujmami dieťaťa a záujmami rodiča (pozri rozsudok ESLP vo veci Hokkanen proti Fínsku z 23. 9. 1994, sťažnosť č. 19823/92, bod 58).

24. Ústavný súd súčasne pripomína, že v prípadoch tohoto druhu je zásadným a primárnym hľadiskom predovšetkým záujem dieťaťa, ktorý má podľa ESLP dve roviny. Na jednej strane je záujmom dieťaťa zabezpečenie jeho vývoja v zdravom prostredí a na druhej strane zachovanie väzieb s jeho rodinou, ibaže by táto rodina nemala o dieťa vôbec záujem alebo sa ukázala ako nevhodná. Narušenie tejto väzby znamená odrezanie dieťaťa od jeho koreňov. Z toho vyplýva, že záujmu dieťaťa zodpovedá prerušenie rodinných vzťahov len na základe celkom výnimočných okolností, pričom je potrebné vykonať všetko pre zachovanie osobných vzťahov a prípadne, až na to nastane vhodný okamih, pre „obnovu“ rodiny (rozhodnutie ESLP vo veci Gnahoré proti Francúzsku z 19. 9. 2000, sťažnosť č. 40031/98, bod 59; rozhodnutie vo veci Amanalachioai proti Rumunsku z 26. 5. 2009, sťažnosť č. 4023/04, bod 81).

IV.2. Aplikácia všeobecných východísk na prípad sťažovateľa

25. V rámci prezentovaných princípov a východísk ústavný súd posúdil ústavnú sťažnosť sťažovateľa a zistil, že je dôvodná, pretože okresný súd tieto princípy v predmetnom konaní nerešpektoval.

26. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti okresnému súdu v podstatnom vytýka, že v priebehu konania neprijal žiadne efektívne opatrenia zamerané na reparáciu vzťahu s jeho deťmi, pričom neúmerne dlho trvajúce konanie bolo ukončené len v dôsledku uplynutia času, pretože obe maloleté deti nadobudli plnoletosť.

27. Z predloženého spisového materiálu, ktorého podstatný obsah ústavný súd stručne zhrnul v I. časti tohto nálezu, vyplýva, že okresný súd síce po začatí konania s cieľom obnovenia narušených vzťahov sťažovateľa a jeho maloletých detí vzhliadol potrebu dočasne upraviť ich styk predbežným (neodkladným) opatrením za prítomnosti psychológa, avšak následne v súlade s návrhom matky predmetné predbežné opatrenie zrušil uznesením z 24. júla 2012. Dôvodom na prijatie tohto rozhodnutia bola predložená správa psychologičky [REDAKOVANÉ] vyhotovená na žiadosť matky, podľa ktorej by opätovný kontakt so sťažovateľom mohol maloletým deťom spôsobiť poškodenie psychického a fyzického stavu a návrat k traumatickým spomienkam. Je pritom potrebné poznamenať, že v zmysle nariadeného predbežného opatrenia sa až do jeho zrušenia neuskutočnilo ani jedno stretnutie sťažovateľa s jeho dcérami z dôvodu neochoty matky spolupracovať s určeným psychológom (správa kolízneho opatrovníka z 25. mája 2012).

28. Ústavný súd musí konštatovať, že od uvedeného momentu došlo v podstate k zakonzervovaniu *statusu quo*, pretože v ďalšom priebehu konania okresný súd zameral svoje dokazovanie vo významnej miere len na zisťovanie skutočností potrebných pre rozhodnutie o návrhu matky na zmenu (zvýšenie) vyživovacej povinnosti sťažovateľa k jeho deťom. Navyše, po tom, čo krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu z 31. marca 2015 v časti zamietnutia návrhu sťažovateľa na zrušenie zákazu styku a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 9), okresný súd nielenže o tomto návrhu sťažovateľa už opätovne nerozhodol, ale v ďalšom štádiu konania ani nepostupoval v zmysle pokynov krajského súdu a tieto viac-menej odignoroval. Krajský súd pritom v rozsudku z 28. júna 2016 v tomto smere adresoval okresnému súdu výčitku málo aktívneho prístupu a výslovne akcentoval potrebu vykonania konkrétnych opatrení zameraných na citlivé odstránenie deťmi prezentovaných obáv a strachu z osoby sťažovateľa a smerujúcich k realizácii hoc i dočasného asistovaného styku.

29. Ani skutočnosť, že okresný súd začal *ex offio* konanie o uloženie výchovného opatrenia, nemôže ústavný súd presvedčiť o opaku, pretože okresný súd síce v zmysle inštrukcií krajského súdu nariadil obom rodičom a maloletej [REDAKOVANÉ] (medzitým bolo konanie vo vzťahu k [REDAKOVANÉ] zastavené z dôvodu dosiahnutia plnoletosti, pozn.) v zmysle § 37 ods. 2 písm. d) zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) povinnosť podrobiť sa odbornému psychologickému poradenstvu, avšak učinil tak približne rok a pol po rozhodnutí veci krajským súdom (uznesenie okresného súdu z 23. januára 2018). Ani k realizácii tohto výchovného opatrenia však nikdy nedošlo, pretože okresný súd podmienil začiatok uskutočnenia výchovného opatrenia právoplatnosťou uznesenia, ktorá však nikdy nenastala, keďže matka proti nemu podala odvolanie. Okresnému súdu pritom trvalo viac

ako jeden rok, kým vec predložil krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní matky. Keďže maloletá ■■■ dosiahla 7. mája 2019 plnoletosť, krajskému súdu následne neostávalo iné, než uznesenie okresného zrušiť a konanie v časti uloženia výchovného opatrenia zastaviť podľa § 161 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) v spojení s § 63 ods. 1 CSP.

30. Ústavnému súdu súčasne neuniklo, že sťažovateľ sa už návrhom z 21. januára 2013 domáhal odbornej intervencie, a to práve formou nariadenia výchovného opatrenia, ktorým by súd uložil obom rodičom a maloletým deťom podrobiť sa psychologickému poradenstvu. Okresný súd však jeho návrh rozsudkom č. k. 38 P 12/2013-233 zo 6. marca 2014 zamietol z dôvodu, že sťažovateľ mal právoplatne uložený zákaz styku, pričom obe maloleté deti rázne odmietli akýkoľvek kontakt so sťažovateľom, čo vyplynulo z obsahu správy psychologičky ■■■. Právoplatne uložený zákaz styku však už nepredstavoval pre okresný súd prekážku o päť rokov neskôr, keď, ako už bolo uvedené, výchovné opatrenie s rovnakým obsahom, ako požadoval predtým sťažovateľ, nariadil v roku 2018.

31. Už zo samotného priebehu konania je zrejmé, že požiadavku na urýchlené konanie v takej citlivej veci, akou nepochybne bola vec sťažovateľa, okresný súd nerešpektoval, ale evidentne rezignoval na svoju povinnosť konať s dostatočnou starostlivosťou a prostredníctvom vhodných a primeraných opatrení sa pokúsiť o zblíženie sťažovateľa s jeho deťmi. Ústavný súd považuje za neakceptovateľné, ak namiesto obnovenia či ďalšieho rozvíjania esenciálneho vzťahu sa dostávajú do popredia prvky odlučovania a vzdďalovania rodiča a dieťaťa, pričom čas plynie osobitne nevýhodne pre odlúčeného rodiča. Práve plynutie času môže mať v rodinnoprávnych veciach ďalekosiahle následky. Napokon aj EŠLP pripomína, že účinný rešpekt rodinného života vyžaduje, aby budúce vzťahy medzi rodičom a dieťaťom neboli stanovené obyčajným plynutím času (pozri rozhodnutie vo veci Sylvester proti Rakúsku z 24. 4. 2003, sťažnosť č. 36812/97 a č. 40104/98, bod 69, alebo rozhodnutie vo veci W. proti Spojenému kráľovstvu z 8. 7. 1987, sťažnosť č. 9749/82, bod 65). V prípade sťažovateľa sa jeho vzťah s dcérami formoval práve plynutím času a jeho dlhotrvajúcou izoláciou od detí spôsobenou uloženým zákazom styku v roku 2006, čo malo výrazne negatívny dopad na možnosť sťažovateľa nadviazať s nimi vzťah. Aj napriek tomu, že obe deti v priebehu konania kategoricky odmietli akýkoľvek kontakt so sťažovateľom, zo strany okresného súdu neboli podniknuté žiadne konkrétne kroky smerujúce k zvráteniu nepriaznivého vývoja konania. Okresný súd totiž preukázateľne nevyvinul dostatočné úsilie o elimináciu odmietavého postoja deklarovaného oboma deťmi k stretávaniu sa so sťažovateľom využitím odbornej psychologickéj pomoci, resp. prostredníctvom nezávislého odborníka (znalca z odboru psychológie), ani len nezistil príčinu ich nepriateľských až nenávistných pocitov k osobe sťažovateľa, teda či tieto nemohli byť napríklad dôsledkom manipulácie zo strany ich matky atď. Ústavný súd sa preto plne stotožňuje s námietkou sťažovateľa, že okresný súd ani zďaleka nekonal tak, ako sa dalo od neho rozumne očakávať, pretože nevykonal žiadne opatrenia na reparáciu hlboko narušeného vzťahu s jeho deťmi, toleroval neochotu matky spolupracovať a v konečnom dôsledku len vyčkal na to, kým obe deti dosiahnu plnoletosť.

32. Ústavný súd pritom v žiadnom prípade nespochybňuje, že použitie donucovacích opatrení voči deťom v takejto citlivej oblasti je nežiaduce, avšak, ako už bolo zmienené, konajúci súd musí v dostatočnej miere využiť všetky právne nástroje ponúkané zákonnou úpravou na vytvorenie podmienok na obnovenie (zachovanie) väzieb medzi rodičom a dieťaťom. Len v prípade, ak by tieto prijaté opatrenia nevedli k žiadnemu výsledku, snaha konajúcich orgánov by sa ukázala

ako márna, resp. by bolo zistené, že kontakt s dotknutým rodičom nie je v najlepšom záujme dieťaťa, bolo by možné pristúpiť k takému radikálnemu rozhodnutiu, akým je zákaz styku, resp. v prípade sťažovateľa k zamietnutiu jeho návrhu na zrušenie už uloženého zákazu styku (pozri napríklad už citované rozhodnutie vo veci Bergmann proti Českej republike, bod 62).

33. S ohľadom na uvedené tak ústavný súd nemôže súhlasiť s vyjadrením konajúcej sudkyne, že okresný súd konal vo veci sťažovateľa promptne a s náležitou starostlivosťou. Práve naopak, ústavný súd zastáva názor, že okresný súd zanedbal, resp. nenaplnil svoj pozitívny záväzok spočívajúci v účinnom rešpektovaní rodinného života sťažovateľa tak, ako mu to ukladá čl. 8 dohovoru. Konajúci súd svojím postupom dopustil, aby sa upevnila faktická situácia, ktorá existovala v dobe poslednej úpravy rodičovských práv a povinností (v roku 2006), hoci evidentne nastala zmena pomerov a dôvody, pre ktoré bol sťažovateľovi uložený zákaz styku, pominuli, pričom plynutie času, počas ktorého bol sťažovateľ zbavený možnosti stretávať sa svojimi dcérami, malo pre neho mimoriadne závažné dôsledky. Za opísaných okolností tak ústavný súd uzatvára, že postupom okresného súdu bolo zasiahnuté do základného práva sťažovateľa na ochranu pred zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a jeho práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

34. Ústavný súd súčasne zastáva názor, že postup okresného súdu a súdne konanie ako celok nevyhovovali ani požiadavkám stanoveným v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, pretože o návrhu sťažovateľa na zrušenie uloženého zákazu styku, resp. úpravu styku s jeho dcérami nebolo nikdy právoplatne rozhodnuté, pričom neprimerane dlhotrvajúce súdne konanie bolo namiesto súdneho rozhodnutia ukončené len v dôsledku obyčajného uplynutia času, čo nemožno označiť inak ako odmietnutie spravodlivosti (*denegatio iustitiae*). O porušenie základného práva na súdnu ochranu (práva na spravodlivé súdne konanie) totiž ide aj v prípade, ak je komukoľvek odopretá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, prípadne ak súd odmieta konať a rozhodovať o podanom návrhu, resp. pokiaľ ostáva v konaní bez zákonného dôvodu nečinný. V prípade, ak sú splnené podmienky pre prejednanie určitého návrhu a rozhodnutie o ňom, je povinnosťou súdu, aby k prejednaniu takého návrhu účastníka pristúpil a následne o ňom rozhodol (napr. I. ÚS 355/2020). Ústavný súd preto pristúpil aj k vysloveniu porušenia základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Primerané finančné zadost'účinenie

35. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadost'účinenie, ak o to požiadal.

36. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti súčasne požaduje priznanie primeraného finančného zadost'účinenia v sume 10 000 eur, ktoré odôvodňuje neprimerane dlho trvajúcim konaním, počas ktorého mu bolo v dôsledku neefektívnej činnosti konajúceho súdu znemožnené realizovať jeho rodičovské práva a povinnosti k maloletým deťom.

37. Zohľadňujúc všetky okolnosti prejednávanej veci, ústavný súd nepovažuje za postačujúce zadost'účinenie pre sťažovateľa len samotné vyslovenie porušenia jeho označených práv. Intenzita

zásahu do práv sťažovateľa spočívajúca v konštatovanom ústavne neakceptovateľnom postupe okresného súdu v súdnom konaní, ktoré si osobitne vyžadovalo citlivý, ale najmä mimoriadne rýchly prístup, ako aj jeho samotná dĺžka (približne deväť rokov) odôvodňuje podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadost'účinenia v sume 10 000 eur (bod 2 výroku nálezu).

VI. Trov konania

38. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania celkom v sume 450,29 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

39. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania a výpočte odmeny za právne služby ústavný súd vychádzal z § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 vyhlášky a sťažovateľovi priznal odmenu za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (prevzatie a príprava právneho zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) á 177 eur, čo spolu s režijným paušálom 2-krát á 10,62 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 375,24 eur, ktorú ústavný súd zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), pretože právny zástupca sťažovateľa je platcom DPH. Ústavný súd nepriznal sťažovateľovi odmenu za úkon právnej služby – repliku z 23. decembra 2021, pretože táto neobsahuje žiadne nové relevantné skutočnosti, ktoré by prispeli k bližšiemu objasneniu veci, pričom v podstatnom ide o argumentáciu totožnú s uplatnenou v ústavnej sťažnosti.

40. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 2. júna 2022

Miloš Maďar
predseda senátu